

Підготовка сучасного педагога дошкільної та початкової освіти в умовах розбудови Нової української школи : збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (м. Херсон, 19-20 квітня 2018 р.) / ТОВ «Борисфен-про», 2018. – С. 97-101.

Гаран М.С.
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
природничо-математичних
дисциплін та логопедії,
Херсонський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, що проникли в усі його сфери та стали фундаментом нових якісних змін у світі. Нові технології змушують людський мозок еволюціонувати в нечуваному темпі. Народжені цифровою революцією сучасні діти, не уявляють свого життя без гаджетів та інтернету, що накладає неабиякий відбиток не тільки на їхні погляди, а й на спосіб мислення, особливості сприйняття, уваги, пам'яті тощо. Такі трансформації, певна річ, зумовлюють необхідність модернізації підходів до навчання дітей нового покоління, що передбачає пошук ефективних форм, методів навчання та широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес. Науковці, що досліджували зокрема й зарубіжний досвід, запевняють, що саме цілеспрямоване та вміле використання вчителем останніх сприяє підвищенню мотивації та інтересу молодших школярів до навчання, розвитку їхніх інтелектуальних і творчих здібностей, допомагає в набутті базових навичок у сфері ІКТ [6, с.42]. В таких умовах цілком закономірною є увага держави до впровадження ІКТ в освітній процес.

Зокрема, автори Концепції Нової української школи [2] вбачають інструментом забезпечення успіху нової української школи саме наскрізне застосування ІКТ в освітньому процесі та управлінні закладами освіти і системою освіти. Розробники зазначають, що запровадження ІКТ в освітній галузі має перейти від одноразових проєктів у системний процес, який охоплює всі види діяльності. Вони переконані, що ІКТ суттєво розширять можливості педагога та оптимізують управлінські процеси [2, с.9].

З огляду на це МОН планує в рамках реформування школи створити на допомогу вчителю освітній портал із методичними та дидактичними матеріалами, українськими е-енциклопедіями, мультимедійними підручниками та інтерактивними онлайн-ресурсами. Також у Концепції йдеться про створення освітньої онлайн платформи з навчальними і методичними матеріалами для учнів, учителів, батьків і керівників навчальних закладів. Анонсується також і перспектива переходу на систему освітнього електронного документообігу [2].

Всі ці новації потребують від вчителя навичок та досвіду ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій. Натомість, практика показує, що більшість учителів початкових класів ще й досі не тільки не мають досвіду впровадження ІКТ в освітній процес, а недостатньою мірою володіють навичками їх використання, на відміну від самих учнів. Зокрема, якраз збільшення цифрового розриву між учителем і учнем стало одним із аргументів обґрунтування змін, наведеним у Концепції Нової української школи [2, с.4].

З огляду на це одним з пріоритетних напрямів підготовки майбутніх учителів початкових класів має бути формування інформаційно-комунікаційної компетентності, яка наразі розглядається більшістю науковців як невід'ємна складова професійної компетентності вчителя.

Дослідженню сутності, структури та змісту інформаційно-комунікаційної компетентності вчителів присвячено праці зарубіжних (Д. Букантате, Т. Даунс, Е. Дейк, Е. ван Ейк, К. Пукеліс, Т. Сабальяускас,

М. Волман, В. Якстієне) та українських (О. Білоус, Г. Дегтярьова, О. Кривонос, О. Нікулочкіна, О. Овчарук, Л. Петухова, Є. Смирнова-Трибульська О. Спірін, М. Шишкіна та ін.) науковців.

Як зазначає О. Овчарук, інформаційно-комунікаційна компетентність передбачає здатність людини орієнтуватися в інформаційному просторі, оперувати даними на основі використання сучасних ІКТ відповідно до потреб ринку праці та для ефективного виконання професійних обов'язків [6, с.11].

О. Спірін трактує інформаційно-комунікаційну компетентність як підтвержену здатність особистості автономно і відповідально використовувати на практиці ІКТ для задоволення власних індивідуальних потреб і розв'язування суспільно значущих, зокрема професійних, задач у певній предметній галузі або виді діяльності [4, с.44].

Відповідно до проекту стандарту вищої освіти, запропонованого МОН України (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/proekti-standartiv-vishoyi-osviti>)

інформаційно-комунікаційна компетентність вчителя початкових класів розглядається як здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів та у повсякденному житті.

Особливість професійної діяльності вчителя початкової школи полягає в тому, що саме він адаптує учнів до нового для них середовища та знайомить їх з інформаційно-комунікаційними технологіями як із засобом навчальної діяльності, а не лише інструментом для розваг та спілкування.

Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів відбувається у процесі опанування навчальних дисциплін «Основи інформатики з елементами програмування», «Сучасні інформаційні технології» та інших, які озброюють студентів загальними навичками використання ІКТ. Проте, на нашу думку, навички впровадження ІКТ безпосередньо в процес навчання молодших школярів окремим освітнім

галузям мають формуватися у процесі вивчення відповідних методик початкової освіти з використанням ІКТ.

Для мультимедійної підтримки курсу «Методика навчання освітньої галузі «Математика»» нами розроблено мультимедійний методичний комплекс навчальної дисципліни. У ході експерименту окрім підтвердження ефективності комплексу для формування методичної компетентності студентів, було також виявлено, що студенти експериментальних груп, які опановували курс методики навчання математики з використанням зазначеного комплексу мають більше можливостей у використанні ІКТ під час навчання учнів математики, виявляють до цього стійкі прагнення [1]. З огляду на це, припускаємо, що застосування ІКТ у вигляді мультимедійного методичного комплексу навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Математика» мало позитивний вплив і на формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх вчителів початкових класів.

До складу мультимедійного методичного комплексу включено конструктор презентацій лекцій; банк мультимедійних матеріалів до практичних/лабораторних занять; банк мультимедійних матеріалів для забезпечення самостійної роботи студентів; банк тестових завдань. Розглянемо окремі складники комплексу в контексті їх впливу на формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів початкових класів [1].

Конструктор презентацій лекцій з навчальної дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Математика» являє собою чітку ієрархічну структуру, в якій рівні нижчого порядку – окремі презентації, що детально розкривають зміст питань теми і можуть бути використані викладачами для створення власних мультимедійних презентацій лекцій. Оскільки навчання математики молодших школярів передбачає використання великої кількості наочних матеріалів, у презентаціях представлено електронний аналог матеріальної наочності, та в динаміці (з використанням анімаційних ефектів) демонструється робота з нею, що дозволить студентам у майбутній

професійній діяльності, як використовувати готову наочність з презентації, так і, за аналогією, створювати власні зразки мультимедійної наочності. Оскільки для розв'язування завдань початкового курсу математики велике значення має чітка послідовність, покроковість виконання, представлені в презентаціях приклади розв'язування завдань, що розгортаються в анімації, можуть бути використані на уроках математики в початковій школі з метою демонстрації алгоритмічності обчислень, виокремлення ключових моментів розв'язання тощо. Підручники з математики та дидактичні матеріали, що містяться в презентаціях у вигляді гіперпосилань, так само можуть бути використані у навчальному процесі початкової школи. Загалом використання під час лекцій мультимедійних презентацій, що входять до складу комплексу у вигляді конструктора презентацій лекцій, окрім формування методичної компетентності студентів, сприяє актуалізації їх знань про мультимедійні презентації, вимоги до їх змісту та оформлення, отриманих у процесі опанування відповідних дисциплін, та знайомить із способами їх використання безпосередньо на уроках математики в початковій школі.

Банк мультимедійних матеріалів до практичних/лабораторних занять з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Математика»», що входить до складу комплексу, представлений набором файлів, структурованих за блоками: відеоматеріали; підручники; нормативне забезпечення освітньої галузі «Математика»; мультимедійні презентації. Використання відеофрагментів реальних уроків математики, представлених в банку, дозволить студентам ознайомитися з можливостями використання на уроках математики мультимедійної наочності, електронних версій підручників та навчальних зошитів, мультимедійної дошки. Мультимедійні презентації представлені в цьому блоці, подібно до презентацій лекцій, дають змогу опанувати навички створення та використання електронної наочності, алгоритмів обчислень тощо. Крім того, до деяких тем навчального змісту пропонуються презентації, створені вчителями початкових класів до уроків математики.

Банк мультимедійних матеріалів для забезпечення самостійної роботи студентів являє собою розширений банк мультимедійних матеріалів до практичних/лабораторних занять за рахунок включення до нього таких блоків: підручники та навчальні посібники з дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Математика»», відеопрезентації, відеозаписи коментарів до окремих питань програми з математики для 1–4 класів тощо. Використання відеопрезентацій (презентацій лекцій зі звуковим супроводом) ширше розкриває перед студентами можливості презентацій та демонструє способи розробки матеріалів для позакласних заходів, онлайн-уроків тощо.

Використання останнього складника мультимедійного методичного комплексу – банку тестових завдань (набір тестових завдань з окремих тем навчальної дисципліни, упорядкованих за категоріями відповідно до змісту дисципліни «Методика навчання освітньої галузі «Математика»») дозволяє майбутнім учителям набути навичок розробки та впровадження електронного тестування.

Таким чином опанування курсу «Методика навчання освітньої галузі «Математика»» з використанням мультимедійного методичного комплексу дисципліни поміж іншим розкриває перед студентами можливості та знайомить з досвідом впровадження ІКТ у процес навчання математики учнів початкових класів.

Отже, підготовка майбутніх учителів початкових класів, що здійснюється у процесі опанування методик початкової освіти з використанням ІКТ, дозволить студентам набути навичок впровадження ІКТ у процес навчання окремих освітніх галузей, та в майбутній професійній діяльності стане запорукою ефективного здійснення ними навчальної діяльності з використанням засобів ІКТ в аспектах, які відображають особливості конкретного навчального предмету, що є одним із аспектів формування інформаційно-комунікаційної компетентності педагога.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гаран, М. С. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання математики з використання інформаційних технологій [Текст] : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Гаран Марина Сергіївна ; Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2016. – 362 с.

2. КОНЦЕПЦІЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

3. Нікулочкіна О. Розвиток інформаційної компетентності вчителя початкових класів у системі післядипломної освіти: дис. канд. пед. наук: 13.00.04/ О. Нікулочкіна – Запоріжжя, 2009. – 278 с.

4. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України : метод, рекомендації / [В. Ю. Биков, О. В. Білоус, Ю. М. Богачков та ін.] ; за заг. ред. В. Ю. Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук.- К. : Атіка, 2010. - 88 с.

5. Петухова Л. Є. Теоретико-методичні засади формування інформатичних компетентностей майбутніх учителів початкових класів: дис. ... докт. пед. наук. / Петухова Л.Є. – Херсон, 2009. – 564 с.

6. Формування інформаційно-комунікаційних компетентностей у контексті євроінтеграційних процесів створення інформаційного освітнього простору : Посібник / О. В. Білоус, О. О. Гриценчук, І. В. Іванюк, О. Є. Кравчина, М. П. Лещенко, І. Д. Малицька, Н. В. Морзе, О. В. Овчарук, Д. Б. Рождественська, Н. В. Сороко, Л. І. Тимчук, В. А. Ткаченко, М. А. Шиненко, А. В. Яцишин ; За заг. ред. Бикова В. Ю., Овчарук О. В. ; НАПН України, Ін-т ін-форм. технол. і засобів навч. – К. : Атіка, 2014. – 212 с.